

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор науково-методичної
дисциплінарної роботи
О.Б. Жильцов
“ 04 ” 20 14 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дитяча практична психологія

(шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань 01 Освіта
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 016 Спеціальна освіта
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма 016.00.01 Логопедія
(назва освітньої програми)

спеціалізація спеціальна психологія
(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини
(назва інституту, факультету, відділення)

2017 – 2018 навчальний рік

Робоча програма «Дитяча практична психологія» для здобувачів другого (магістерського) рівня спеціальності 016 Спеціальна освіта/ Логопедія.

Розробник: Супрун Ганна Володимирівна, викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри практичної психології

Протокол від "06" вересня 2017 року № 1

Завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

 (О.В. Мартинчук)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту людини

 Н. А. Клішевич

ЗМІСТ

Пояснювальна записка

Структура програми навчальної дисципліни

I. Опис предмета навчальної дисципліни

II. Тематичний план навчальної дисципліни

III. Програма

Змістовий модуль I. Історичні витоки та наукові засади дитячої практичної психології

Змістовий модуль II. Особливості роботи практичного психолога дошкільного навчального закладу з різними категоріями дітей

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Дитяча практична психологія»

V. Плани семінарських занять

VI. Завдання для самостійної роботи

VII. Система поточного та підсумкового контролю знань.

VIII. Методи навчання.

IX. Методичне забезпечення курсу.

X. Питання до екзамену

XI. Рекомендована література

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Дитяча практична психологія» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти на основі освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня відповідно до навчального плану спеціальності 016 Спеціальна освіта, освітньої програми 016.00.01 Логопедія денної форми навчання.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС). Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня відповідно до вимог освітньо-професійної характеристики, алгоритм вивчення навчального матеріалу дисципліни «Дитяча практична психологія», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Мета курсу – підготувати майбутніх спеціальних психологів до надання ефективної психологічної допомоги дітям різних категорій (агресивними, гіперактивними, тривожними дітьми та дітьми з розладами аутистичного спектра), які мають порушення мовленнєвого розвитку для покращення їхнього функціонування в групі однолітків.

Завдання курсу:

- поглибити розуміння та систематизувати знання наукових засад, методологічної основи, основних етапів розвитку дитячої практичної психології;
- сприяти формуванню цілісного та системного бачення загальних особливостей та актуального стану розвитку дитини під час планування та здійснення практичної діяльності здобувачів вищої освіти з дітьми дошкільного віку;
- розкрити мету та завдання напрямів роботи практичного психолога дошкільного навчального закладу з дітьми;
- вдосконалювати навички практичної роботи з дітьми різних категорій;
- сприяти розвитку творчого підходу під час впровадження різних видів психологічної роботи (психогімнастичні ігри, розвивальні вправи, просвітницькі бесіди та виступи) з дітьми, батьками та педагогами дошкільного навчального закладу відповідно до основних напрямів роботи практичного психолога.

Вивчення навчальної дисципліни орієнтоване на такі компетентності:

I. Загальні:

1. Комунікативні

- здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності,

толерантності.

- здатність працювати у команді.
- здатність виконувати діяльність під керівництвом лідера;
- володіння знаннями про стимули та бар'єри ефективної командної роботи;
- здатність до усвідомлення цінності комунікації як складової професійної діяльності; уміння здійснювати вплив на суб'єктів професійної діяльності.

2. Інформативні

- здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань;
- здатність до аналізу та синтезу на основі психологічних особливостей дітей дошкільного віку;
- здатність до аналізу та синтезу на основі наукових знань про принципи та завдання роботи практичного психолога у дошкільному навчальному закладі.

3. Самоосвітні

- здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку;
- спрямованість на розкриття особистісного потенціалу та самореалізацію.

II Фахові

1. Поглиблені психологічні знання з професії та розуміння її місця в системі фахової підготовки майбутнього спеціального психолога

- глибокі знання про цілісний процес психологічної допомоги, спрямованої на розвиток і формування особистості в умовах її виховання, навчання і освіти;
- глибокі знання про психологічні підходи та методи розвитку та психокорекції різних категорій дітей з мовленнєвими порушеннями, їхні потенційні можливості у досягненні певного рівня життєвої компетентності;
- розуміння соціальної значущості професії, мотивація до здійснення фахової діяльності;
- уміння здійснювати професійну діяльність відповідно до нормативно-правових документів;
- здатність здійснювати психопрофілактичний, просвітницький та психокорекційний процес з урахуванням психофізичних, вікових особливостей та індивідуальних освітніх потреб осіб з порушеннями мовлення в спеціальних та інклюзивних дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах; реабілітаційних установах.

2. Компетентність у сфері психокорекційної діяльності

- здатність здійснювати цілеспрямований добір психологічних технологій для корекції емоційного, когнітивного, особистісного, комунікативного, розвитку дітей з порушеннями мовлення;
- здатність використовувати у процесі психокорекційної роботи різні види психогімнастичних, розвивальних ігор та вправ;
- здатність використовувати ігрову діяльність для формування когнітивного, емоційного, комунікативного та особистісного розвитку.

3. Культурно-просвітницькі

- здатність використовувати професійно-профільовані знання при здійсненні інформаційної роботи серед населення стосовно питань корекційної освіти дітей з різними порушеннями мовленнєвого розвитку.

4. Компетентність у сфері науково-дослідницької діяльності

- уміння вивчати і систематизувати досягнення вітчизняних і зарубіжних досліджень у галузі спеціальної психології, суміжних галузей знань;
- уміння аналізувати і систематизувати результати досліджень, готувати наукові звіти, презентації та використовувати їх у професійній діяльності.

5. Компетентність щодо діагностики, консультування та психологічного супроводу осіб з порушеннями психофізичного розвитку та їхніх родин

- уміння планувати та проводити навчально-виховну та корекційно-розвивальну роботу з дітьми з різними видами мовленнєвих порушень;
- уміння поводити науково-дослідницьку роботу з вивчення особливостей психічного розвитку дітей з різними видами мовленнєвих порушень.

В результаті вивчення курсу програми «Дитяча практична психологія» здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня повинні продемонструвати такі **результати навчання**:

- Здатність глибоко розуміти сутність, принципи та завдання дитячої практичної психології; аналізувати основні етапи становлення дитячої практичної психології; визначити мету та завдання основних напрямів роботи практичного психолога дошкільного навчального закладу з різними категоріями дітей; визначати особливості проведення психопрофілактичної, психодіагностичної та корекційної роботи практичного психолога дошкільного навчального закладу з дітьми різних категорій (агресивними, гіперактивними, тривожними дітьми та дітьми з розладами аутистичного спектра), які мають порушення мовленнєвого розвитку.
- Здатність розробляти та проводити психологічну просвітницьку, психопрофілактичну та корекційну діяльність практичного психолога дошкільного навчального закладу з дітьми різних категорій (агресивними, гіперактивними, тривожними дітьми та дітьми з розладами аутистичного спектра), які мають порушення мовленнєвого розвитку.
- Здатність адекватно та ефективно застосовувати методи консультування, просвіти, розвивальної та психокорекційної роботи з дошкільниками різних категорій (агресивними, гіперактивними, тривожними дітьми та дітьми з розладами аутистичного спектра), які мають порушення мовленнєвого розвитку;
- Здатність успішно проводити розвивальні вправи, психогімнастичні ігри, просвітницькі бесіди з дітьми різних категорій (агресивними, гіперактивними, тривожними дітьми та дітьми з розладами аутистичного спектра), які мають

порушення мовленнєвого розвитку.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 90 год., із них 8 год. – лекції, 8 год. – семінарські заняття, 40 год. – самостійна робота, 4 год. – модульний контроль; .

Вивчення здобувачами вищої освіти навчальної дисципліни «Дитяча практична психологія» завершується складанням іспиту (семестровий контроль 30 год.).

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність , освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта	нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність: 016 Освітня програма: Логопедія	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		6-й	
		Семестр 11-й	
		Лекції	
Загальна кількість годин – 90		8 год.	
		Практичні, семінарські	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітній рівень: <u>другий (магістерський)</u>	8 год.	
		Модульний контроль	
		4 год.	
		Самостійна робота	
		40 год.	
		Семестровий контроль 30 год.	
		Вид контролю:	
		екзамен	

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семінарських	Індивідуальні праця	Самостійна праця	Модульний контроль
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТА НАУКОВІ ЗАСАДИ ДИТЯЧОЇ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ									
1.	Становлення дитячої практичної психології на початку ХХ століття	14	4	2		2		10	
2	Методологічні основи та категоріальний апарат дитячої практичної психології	14	4	2		2		10	
Разом		30	4	2		2		20	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ ДІТЕЙ									
3.	Особливості роботи практичного психолога з агресивними та гіперактивними дітьми.	14	4	2		2		10	
4.	Особливості роботи практичного психолога з тривожними дітьми та дітьми з розладами аутистичного спектра.	14	4	2		2		10	
Разом		30	8	4		4		20	2
Семестровий контроль		30							
	Усього за навчальним планом	90	16	8		8		40	4

ІІІ. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТА НАУКОВІ ЗАСАДИ ДИТЯЧОЇ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Лекція 1: Становлення дитячої практичної психології на початку ХХ століття (2 год.).

Становлення дитячої практичної психології на початку ХХ ст. Внесок педологічної науки в сучасні принципи та засади дитячої практичної психології (індивідуальний підхід, якісна оцінка особливостей розвитку дитини, цілісний підхід у діагностиці та корекції порушень розвитку дитини). Принципи дитячої практичної психології. Методи дослідження дитячої практичної психології.

Основні поняття теми: педологія, психічне здоров'я, психологічне здоров'я, індивідуальний підхід, психодіагностика, психопрофілактика, консультування, адаптація, дитинство, гра.

Рекомендована основна література:

основна – 1, 2, 3, 7; додаткова – 7, 9, 10, 16.

Семінар 1: Становлення дитячої практичної психології на початку ХХ століття (2 год.).

Лекція 2: Методологічні основи та категоріальний апарат дитячої практичної психології (2 год.).

Огляд сучасних наукових пошуків у методології та проблематиці дитячої практичної психології. Проблема дитинства у сучасній психологічній науці. Проблема дитячої гри та іграшок як засобів психічного та особистісного розвитку дошкільників.

Основні поняття теми: методологія, розвиток, дозрівання, зростання, філогенез, онтогенез, сфери психічного розвитку, чинники, принципи та закономірності психічного розвитку, соціалізація, соціальна ситуація, провідна діяльність, психологічні новоутворення, сенситивний період.

Рекомендована основна література:

основна – 1, 2, 3, 7, 8, 9; додаткова – 7, 8, 9, 10, 16.

Семінар 2: Методологічні основи та категоріальний апарат дитячої практичної психології (2 год.).

Модульний контроль № 1.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ ДІТЕЙ

Лекція 3: Особливості роботи практичного психолога з агресивними та гіперактивними дітьми дошкільного віку. (2 год.).

Агресивність як властивість особистості; агресія як активна дія особи. Підходи у тлумаченні феномена агресивності (теорія інстинктів, фрустраційна теорія, теорія соціального научіння, когнітивні моделі агресивної поведінки).

Види агресії. Напрями роботи психолога з агресивними дітьми: навчання соціально прийнятним способам вираження агресії, навичкам саморегуляції, комунікативним навичкам, формування позитивних рис особистості. Консультування батьків агресивної дитини

Ключові ознаки та біологічні передумови гіперактивного розладу та дефіциту уваги. Нейробіологічний та медичний аспекти проблеми гіперактивності. Роль батьків у забезпеченні адекватних умов виховання та навчання в родині гіперактивної дитини. напрями роботи психолога з гіперактивною дитиною: розвиток дефіцитарних функцій, формування конкретних навичок взаємодії з однолітками і дорослими. Консультування батьків гіперактивної дитини.

Основні поняття теми: агресивність, агресія, саморегуляція, гіперактивність, синдром гіперактивності та дефіциту уваги, мінімальна мозкова дисфункція, психогімнастичні вправи, ігрова терапія.

Рекомендована основна література:

основна – 1, 2, 6, 8, 9; додаткова – 7, 8, 9, 10, 16, 19.

Семінар 3: Особливості роботи практичного психолога з агресивними та гіперактивними дітьми дошкільного віку (2 год.).

Лекція 4: Особливості роботи практичного психолога з тривожними дітьми та дітьми з розладами аутистичного спектра (2 год.).

Тривога і тривожність як психологічні феномени. Страх як ключова емоція стану тривоги. Вікові особливості переживання страхів у дошкільному віці. внутрішній конфлікт як детермінанта емоції страху. Роль страху у формуванні невротичної особистості. Долання дитячих страхів ігровими та арт-терапевтичними методами. Напрями роботи психолога з тривожними дітьми: формування адекватної самооцінки, оволодіння навичками зняття м'язового напруження та навичками опанування в травмуючих ситуаціях. Консультування батьків тривожної дитини.

Психологічні особливості дітей з розладами аутистичного спектра (Дж.Айрес, Ф. Аппе, Л.Вінг, Т. Скрипник). Нейробіологічні передумови формування особливої чутливості дітей з аутизмом. Порушення у сфері соціальної взаємодії та його наслідки у психічному та особистісному розвитку дитини з аутизмом. Напрями роботи психолога з аутичними дітьми: визначення дефіцитів та ресурсів дитини, формування контакту, структурування простору (фізичного, інформаційного, емоційного), фізичний розвиток, формування навичок співпраці з дорослими та однолітками.

Основні поняття: тривога, тривожність, дитячі страхи, адекватна самооцінка, дитячий невроз, ігрова терапія, арт-терапія, аутизм, дефіцити та ресурси психічного розвитку аутичної дитини.

Рекомендована основна література:

основна – 1, 2, 6, 8, 9; додаткова – 4, 7, 9, 18, 19.

Семінар 4: Особливості роботи практичного психолога з тривожними дітьми та дітьми з розладами аутистичного спектра (2 год.).

Модульний контроль № 2.

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Дитяча практична психологія»

Разом: (90) год.: лекції – 8 год., семінарські заняття – 8 год; модульний контроль – 4 год.; самостійна робота – 40 год., семестровий контроль – 30 год., екзамен.

Модулі	I		II	
Назва модуля	Історичні витоки та наукові засади дитячої практичної психології		Особливості роботи практичного психолога дошкільного навчального закладу з різними категоріями дітей	
Кількість балів за модуль	49 балів		49 балів	
Лекції	№ 1	№ 2	№ 3	№ 4
Кількість балів	1б.	1б.	1б.	1б.
Теми лекцій	Становлення дитячої практичної психології на початку XX століття	Методологічні основи та категоріальний апарат дитячої практичної психології	Особливості роботи практичного психолога з агресивними та гіперактивними дітьми дошкільного віку	Особливості роботи практичного психолога з тривожними дітьми та дітьми з розладами аутистичного спектра.
Семінари	№ 1 Становлення дитячої практичної психології на початку XX століття	№ 2 Методологічні основи та категоріальний апарат дитячої практичної психології	№ 3 Особливості роботи практичного психолога з агресивними та гіперактивними дітьми дошкільного віку	№ 4 Особливості роботи практичного психолога з тривожними дітьми та дітьми з розладами аутистичного спектра.
Кількість балів	10+2		10+2	
Самостійна робота	С.р. № 1 5б.	С.р. №2 5б.	С.р. № 3 5б.	С.р. № 4 5б.
Модульний контроль	Модульна к.р. № 1 (25 б.)		Модульна к.р. № 2 (25 б.)	
Підсумковий контроль	Екзамен			

Всього – 98 балів

Коефіцієнт – 98/60=1,6

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТА НАУКОВІ ЗАСАДИ ДИТЯЧОЇ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Семінар 1: Становлення дитячої практичної психології на початку XX століття (2 год.)

1. Розкрийте погляди М. Басова щодо засад педології як науки, на методологію психологічного спостереження, використання педагогами дослідницької роботи з дітьми.
2. Розкрийте погляди Л. Виготського щодо педології як окремої науки.
3. Охарактеризуйте особливості індивідуальної психології А. Лазурського.
4. Розкрийте погляди І. Сікорського на особливості та умови розумового розвитку дітей дошкільного віку.
5. Дайте характеристику та визначте роль Фребелівського руху в Україні на початку XX століття для становлення дитячої практичної психології.
6. Визначте вклад наукових та практичних здобутків Марії Монтесорі для розвитку психологічних знань про розумовий розвиток дошкільників.

Рекомендована основна література:

основна – 1, 2, 3, 4, 5, 8; додаткова – 1, 2, 5, 10, 16, 18.

Семінар 2: Методологічні основи та категоріальний апарат дитячої практичної психології (2 год.)

1. Розкрийте сучасні методологічні проблеми дитячої практичної психології.
2. Охарактеризуйте особливості розуміння феномену дитинства сучасними науковцями в контексті актуальних історичних, інформаційних та світоглядних змін у суспільстві.
3. Здійсніть огляд сучасної наукової проблематики досліджень вітчизняних науковців у дитячій психології. Висловіть власну думку щодо їх актуальності. Обґрунтуйте свою відповідь.
4. Розкрийте актуальність поглядів М. Лісіної на роль спілкування у процесі розвитку особистості.
5. Охарактеризуйте основні погляди О. Смирнової щодо впливу спілкування та міжособистісної взаємодії на психічний розвиток та становлення особистості дошкільника.

Рекомендована основна література:

основна – 1, 2, 3, 4, 5, 8; додаткова – 1, 2, 4, 10, 11, 16, 17, 18; список статей для опрацювання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ДОШКІЛЬНОГО НАЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Семінар 3: Особливості роботи практичного психолога з агресивними та гіперактивними дітьми (2 год.).

1. Розкрийте теоретичні основи дитячої агресивності.
2. Наведіть приклади (2-3) прийомів роботи з агресивною дитиною в групі однолітків чи індивідуально (ігрові вправи, психогімнастичні ігри) на формування навички виражати гнів соціально-прийнятними формами.
3. Наведіть приклади (2-3) прийомів роботи з агресивною дитиною в групі однолітків чи індивідуально (ігрові вправи, психогімнастичні ігри) на формування навичок саморегуляції.
4. Наведіть приклади (2-3) прийомів роботи з агресивною дитиною в групі однолітків чи індивідуально (ігрові вправи, психогімнастичні ігри) на формування навичок спілкування та взаємодії з однолітками та дорослими.
5. Розкрийте теоретичні основи розуміння синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей.
6. Наведіть приклади (2-3) прийомів роботи з гіперактивною дитиною в групі однолітків чи індивідуально (ігрові завдання, психогімнастичні ігри) на формування дефіцитарних функцій.
7. Наведіть приклади (2-3) прийомів роботи з гіперактивною дитиною в групі однолітків чи індивідуально (ігрові завдання, психогімнастичні ігри) на формування дефіцитарних функцій.
8. Наведіть приклади (2-3) прийомів роботи з гіперактивною дитиною в групі однолітків чи індивідуально (ігрові завдання, психогімнастичні ігри) на формування навичок спілкування та взаємодії з дорослими та однолітками.
9. Перевірка самостійної роботи студентів.

Рекомендована основна література:

основна – 3, 4, 7, 8; додаткова – 3, 8, 9,10, 12, 13, 14, 15, 19, 22.

Семінар 4: Особливості роботи практичного психолога з тривожними дітьми та дітьми з розладами аутистичного спектра (2 год.).

1. Розкрийте теоретичні основи невротизації особистості тривожної дитини.
2. Наведіть приклади (2-3) прийомів роботи з тривожною дитиною в групі однолітків чи індивідуально (ігрові завдання, психогімнастичні ігри) на формування адекватної самооцінки.
3. Наведіть приклади (2-3) прийомів роботи з тривожною дитиною в групі однолітків чи індивідуально (ігрові завдання, психогімнастичні ігри) на формування навичок зняття м'язового напруження.
4. Наведіть приклади (2-3) прийомів роботи з тривожною дитиною в групі однолітків чи індивідуально (ігрові завдання, психогімнастичні ігри) на формування опанувальної поведінки в травмуючих ситуаціях.
5. Розкрийте теоретичні основи розуміння психологічних особливостей дітей з розладами аутистичного спектра.

6. Наведіть приклади (2-3) прийомів роботи з аутичною дитиною в групі однолітків чи індивідуально (ігрові завдання, психогімнастичні ігри) на формування емоційного контакту.
7. Наведіть приклади (2-3) прийомів роботи з аутичною дитиною в групі однолітків чи індивідуально (ігрові завдання, психогімнастичні ігри), які структурують навчальну, ігрову та побутову діяльність дитини.
8. Наведіть приклади (2-3) прийомів роботи з аутичною дитиною в групі однолітків чи індивідуально (ігрові завдання, психогімнастичні ігри), які сприяють її фізичному розвитку.
9. Наведіть приклади (2-3) прийомів роботи з аутичною дитиною в групі однолітків чи індивідуально (ігрові завдання, психогімнастичні ігри) для формування навичок співпраці з дорослими та однолітками.
10. Перевірка самостійної роботи студентів.

Рекомендована основна література:

основна – 3, 4, 7, 8, 9, 10, 12; додаткова – 6, 8, 11, 12, 13, 14, 19, 21, 22, 23, 24, 25.

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТА НАУКОВІ ЗАСАДИ ДИТЯЧОЇ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Становлення дитячої практичної психології на початку XX ст. (10 год.)

1. Складіть письмово стислий конспект-схему статті (розділу книги). Додайте фото автора.
2. Визначте, які положення чи думки автора були для вас новими та цікавими.
3. Визначте, які положення чи думки автора були або залишились для вас незрозумілими, потребують додаткових пояснень.

Форма подання: у вигляді логічної схеми, вільного опису, тез.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність, структурованість.

Тема 2. Методологічні основи та категоріальний апарат дитячої практичної психології (10 год.)

1. Складіть письмово стислий конспект-схему статті (розділу книги). Додайте фото автора.
2. Визначте, які положення чи думки автора були для вас новими та цікавими.
3. Визначте, які положення чи думки автора були або залишились для вас незрозумілими, потребують додаткових пояснень.

Форма подання: у вигляді логічної схеми, вільного опису, тез.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність, структурованість.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ ДІТЕЙ

Тема 3. Особливості роботи практичного психолога з агресивними та гіперактивними дітьми (10 год.)

Підготуйте дидактичний та роздатковий матеріал для 2-3 ігор/вправ/завдань для агресивної/гіперактивної дитини відповідно до напрямів роботи практичного психолога із зазначеною категорією дітей.

Форма подання: назва гри/вправи/завдання, автор (якщо відомо), мета, обладнання, хід гри, інструкція, варіанти гри (ускладнення), зауваження/ризика.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність, структурованість.

Тема 4. Особливості роботи практичного психолога з тривожними дітьми та дітьми з розладами аутистичного спектра (10 год.)

Підготуйте дидактичний та роздатковий матеріал для 2-3 ігор/вправ/завдань для тривожної/аутичної дитини відповідно до напрямів роботи практичного психолога із зазначеною категорією дітей.

Форма подання: назва гри/вправи/завдання, автор (якщо відомо), мета, обладнання, хід гри, інструкція, варіанти гри (ускладнення), зауваження/ризика.

Критерії оцінювання: змістовність, логічність, структурованість.

VII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти із дисципліни «Дитяча практична психологія» оцінюються за Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ЄКТС), в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності здобувачів вищої освіти з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у Європейську кредитну трансферно-накопичувальну систему (ECTS) шкалу подано у табл. 7.2.

Таблиця 7.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного)

контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекцій	4 x 1
2.	Відвідування практичних, семінарських, лабораторних занять	4 x 1
3.	Робота на семінарських, практичних, лабораторних заняттях	2 x 10
4.	Самостійна робота	20
5.	Виконання модульного контролю	2 x 25
Коефіцієнт 1,6		Всього: 98
Підсумковий рейтинговий бал		60

У процесі оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти застосовуються такі методи:

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.

Методи письмового контролю: письмове тестування; конспект, реферат.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 7.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 Балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 Балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)

F _x	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

• *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

• *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.

• *Практичні:* вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

IX. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- опорні конспекти лекцій;
- навчальні посібники;
- робоча навчальна програма;
- засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

Х. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

Теоретичний блок

1. Дайте визначення дитячої практичної психології як науки. Розкрийте її предмет та завдання.
2. Розкрийте зміст наступних понять дитячої практичної психології: психічне здоров'я, психологічне здоров'я, індивідуальний підхід.
3. Розкрийте зміст наступних понять дитячої практичної психології: дитинство, гра, адаптація.
4. Розкрийте зміст наступних понять дитячої практичної психології: розвиток, дозрівання, соціальна ситуація розвитку.
5. Розкрийте зміст принципів та закономірностей розвитку в контексті дитячої практичної психології.
6. Розкрийте зміст наступних понять дитячої практичної психології: провідна діяльність, психологічні новоутворення, сенситивний період.
7. Розкрийте зміст наступних понять дитячої практичної психології: філогенез, онтогенез, зростання.
8. Поясніть зміст принципів дитячої практичної психології.
9. Означте основні здобутки педологічної науки для становлення дитячої практичної психології.
10. Назвіть особливості та відмінності таких психологічних феноменів: агресивність, агресія.
11. Назвіть та розкрийте специфіку різних психологічних підходів у тлумаченні природи дитячої агресивності.
12. Назвіть відомі вам види дитячої агресії та проілюструйте прикладами.
13. Назвіть цілі, завдання та види роботи практичного психолога з агресивними дітьми дошкільного віку.
14. Назвіть суттєві психологічні риси дитини з синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю.
15. Назвіть принципи побудови стосунків та виховання гіперактивної дитини в сім'ї.
16. Назвіть цілі, завдання та види роботи практичного психолога з гіперактивними дітьми дошкільного віку.
17. Розкрийте зміст та відмінності таких психологічних феноменів: тривога, тривожність, страх.
18. Назвіть вікові особливості переживання дошкільниками страхів.
19. Розкрийте зв'язок тривожності як риси особистості та формування невротичного типу особистості.
20. Назвіть психологічні та фізіологічні ознаки переживання дитиною стану тривоги та страху.
21. Назвіть цілі, завдання та види роботи практичного психолога з тривожними дітьми дошкільного віку.
22. Назвіть відомі вам психологічні ознаки розладів аутистичного спектра у дошкільників.
23. Назвіть особливості сенсо-моторної організації дітей з розладами аутистичного спектра.
24. Назвіть особливості соціальної взаємодії дітей з розладами

аутистичного спектра.

25. Назвіть цілі, завдання та види роботи практичного психолога дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектра.

Аналітичний блок

1. Розкрийте роль наукового та практичного доробку М. Басова у становлення дитячої практичної психології.
2. Розкрийте роль наукового та практичного доробку І. Сікорського у становлення дитячої практичної психології.
3. Розкрийте роль наукового та практичного доробку А. Лазурського у становлення дитячої практичної психології.
4. Розкрийте роль наукового та практичного доробку Ф. Фребеля у становлення дитячої практичної психології.
5. Розкрийте роль наукового та практичного доробку М. Монтесорі у становлення дитячої практичної психології.
6. Охарактеризуйте особливості сучасних наукових проблем дитячої практичної психології (огляд сучасної наукової періодики).
7. Порівняйте сучасні методологічні проблеми дитячої практичної психології та проблеми, що розробляла педологія.
8. Проаналізуйте зв'язок та відмінності між агресивністю та гіперактивністю дітей дошкільного віку.
9. Чи можна, на вашу думку, гіперактивність називати хворобою? Обґрунтуйте свою відповідь.
10. Чи доцільно проводити цілеспрямовану психологічну роботи з повного подолання агресивності в дитячому колективі?
11. Обґрунтуйте вибір основних напрямів психологічної допомоги агресивним дітям.
12. Обґрунтуйте вибір основних напрямів психологічної допомоги гіперактивним дітям.
13. Який з напрямів роботи з гіперактивною дитиною практичний психолог повинен обрати передусім? Обґрунтуйте свою думку.
14. Охарактеризуйте додаткові методи надання допомоги гіперактивним дітям.
15. Чи доцільно рекомендувати батькам гіперактивної дитини дошкільного віку максимально залучати її до гурткової роботи, до відвідування спортивних секцій для реалізації її високої активності? Обґрунтуйте свою думку.
16. Проаналізуйте спільні риси та відмінності переживання страху дошкільниками з розладами аутистичного спектра і тривожних дітей.
17. Чи доцільно проводити цілеспрямовану психологічну роботи з повного подолання тривожності у дошкільників цієї категорії?
18. Обґрунтуйте вибір основних напрямів психологічної допомоги тривожним дітям.
19. Обґрунтуйте вибір основних напрямів психологічної допомоги дітям з розладами аутистичного спектра.
20. Розкрийте зв'язок особливостей сенсорної організації та окремих психологічних особливостей (тривожність, уникнення нового досвіду,

неадекватна реакція на специфічні сенсорні стимули) дітей з розладами аутистичного спектра.

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Груздева О. В. Детская практическая психология: учебно-методическое пособие для обучающихся по направлению «Педагогика» / Ольга Васильевна Груздева – Красноярск, 2010. – 232 с.
2. Детская практическая психология: Учебник для студентов вузов, обучающихся по педагогическим специальностям / Т. Марцинковская – М.: Гардарики, 2003. – 255 с.
3. Детская психология: учебник / Н. Е. Веракса, А. Н. Веракса. – М.: Юрайт, 2014.
4. Дитяча психологія: навч. посібник / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – К.: Акадевидав, 2008. – 431 с.
5. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2012.
6. Настільна книга шкільного психолога / Авт.-уклад. О. Є. Марінушкіна. – Х.: Вид-во «Ранок», 2010. – 288 с.
7. Мухина В. С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество: учебник для студентов вузов. – 4-е изд., стереотип. – М.: Академия, 1999. – 456 с.
8. Панок В. Г. Психологічна служба: Навчально-методичний посібник для студентів і викладачів / Віталій Григорович Панок. – Кам'янець-Подільський: ТОВ Друкарня Рута, 2012. – 328 с.
9. Романчук О. Розлади спектру аутизму в запитаннях та відповідях / О. Романчук. – Львів : Колесо, 2009. – 168 с.
10. Скрипник Т. В. Феноменологія аутизму / Т. В. Скрипник. – К.: Видавництво «Фенікс», 2010. – 388 с.
11. Столин В. В. Психологические основы семейной терапии // Вопросы психологии. – 1982. – № 4. – С. 104-115.
12. Теория сенсорной интеграции. Часто задаваемые вопросы [Електронний ресурс] / С. Бодисон, Р. Уотлинг, Х. Куханек, Д. Хенри. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://sensint.ru/chasto-zadavaemye-voprosy-o-metode-asir-teoriya-sensornoy-integracii-dzhin-ayres>.

Додаткова:

1. Басов М. Избранные психологические произведения / М. Басов. – М.: Педагогика, 1975.
2. Басов М. Общие основы педологии / М. Басов. – М., 1928. – 744 с.
3. Бретт Д. «Жила была девочка, похожая на тебя...» Психотерапевтические истории для детей / перевод с англ. Г. А. Павлова. – М.: Независимая фирма «Класс», 1996. – 224 с.
4. Выготский Л. Лекции по педологии / Л. Выготский. – Ижевск, 2001. – 304 с.
5. Завгородня Е. Личность: интегративно-экзистенциальный подход /

Елена Завгородняя. – LAP LAMBERT Academic Publishing, 2014. – 99 с.

6. Захаров А. Дневные и ночные страхи у детей / А. Захаров. – СПб.: Издательство СОЮЗ, 2000. – 448 с.
7. Захаров А. Игра как способ преодоления неврозов у детей / А. Захаров. – М.: КАРО, 2006.
8. Ілляшенко Т. Діти з гіперактивним розладом і дефіцитом уваги // Психолог. – 2010. – №44. – С. 5-12.
9. Крюкова С., Слободяник Н. Удивляюсь, злюсь, хвастаюсь и радуюсь. Программы эмоционального развития для детей дошкольного и младшего школьного возраста / С. Крюкова, Н. Слободяник. – М.: Генезис, 2002. – 208 с.
10. Лазурский А. Психология общая и экспериментальная / А. Лазурский. – Петроград, 1915. – 337 с.
11. Лисина М. Формирование личности ребенка в общении / М. Лисина. – СПб.: СПб, 2009.
12. Лютова Е., Моница Г. Тренинг общения с ребенком (период раннего детства) / Е. Лютова, Г. Моница. – СПб.: Речь, 2006. – 176 с.
13. Лютова Е. К. Шпаргалка для взрослых. Психокоррекционная работа с гиперактивными, агрессивными, тревожными и аутичными детьми / Е. К. Лютова, Г. Б. Моница. – М.: Генезис, 2000. – 202 с.
14. Марінушкіна О. Є. Порадник практичного психолога / О. Є. Марінушкіна, Ю. О. Замазій. – Х.: Основа, 2007. – 240 с. – (Дошкільний навчальний заклад. Психологія виховання).
15. Моница Г. Б., Лютова-Робертс Е. К., Чутко Л. С. Гиперактивные дети: психолого-педагогическая Помощь. Монография / Г. Моница, Е. Лютова-Робертс, Л. Чутко. – СПб.: Речь, 2007. – 186 с.
16. Монтессори М. Помоги мне сделать это самому / Сост., вступ. статья М.В. Богуславский, Г.Б. Корнетов. – М.: Издат. дом «Карапуз», 2000. – 272 с.
17. Общение и речь: развитие речи у детей в общении со взрослыми: под ред. М. Лисиной. – М.: Педагогика, 1985. – 208 с.
18. Психология детства. Учебник. Под ред. А. Реана. – СПб.: Прайм-Евро-Знак, 2003. – 368 с.
19. Романчук О. Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги у дітей / О. Романчук. – Львів: Свічадо, 2015. – 300 с.
20. Скрипник Т. В., Ковбасюк О. В. Уроки фізкультури для дітей з аутизмом / Т. В. Скрипник, О. В. Ковбасюк // Фізичне виховання в рідній школі. – 2014. – Випуск 3. – С. 18-20.
21. Смирнова Е. О. Детская психология: Учебник для вузов. 3-е изд. перераб. / Е. О. Смирнова. – СПб.: Питер. – 2009. – 304 с.
22. Фопель К. Привет, ушки! Подвижные игры для детей 3-6 лет: пер. с нем. / К. Фопель. – М.: Генезис., 2005. – 143 с.
23. Шоплер Э. Поддержка аутичных и отстающих в развитии детей (0-6 лет). Сборник упражнений для специалистов и родителей по программе ТЕАСН / Э. Шоплер, М. Ланзид, Л. Ватерс; пер. с англ. – Минск: БелАПДИ «Открытые двери», 1997. – 250 с.
24. Янушко Е. А. Использование сенсорных игр для установления эмоционального контакта с аутичным ребёнком // Воспитание и обучение

детей с нарушениями развития. – 2003. – № 16. – С. 8–14.

25. Янушко Е. А. Игры с аутичным ребёнком. Установление контакта, способы взаимодействия, развития речи, психотерапия / Е. А. Янушко. – М.: Теревинф, 2004. – 136 с.

Статті для опрацювання:

1. Балл Г. О. «Психология» методологии // Вопросы психологии. – 2011. – №2. – С. 3-13.
2. Балл Г. О. Взаємодія гуманітарної та природничонаукової традицій в опрацюванні категорії особистості в психології // Психологія і особистість. – 2013. – №1. – С. 6-20.
3. Гриньова О. М., Коротинська О. П. Ідеї Ф. Фребеля в практиці роботи груп короточасного перебування з активізації інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку // Молодий вчений. – 2014. – №3(06), березень. – С. 87-90.
4. Карасьова К. Розвиток ціннісних орієнтирів старших дошкільників у самодіяльній грі / К. Карасьова // Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – 2014. – IV (1). – С. 102-113.
5. Мусатов С. О. Система психологічного знання // Педагогіка і Психологія. Вісник НАПН України. – 2016. – №1(90). –С. 77-85.
6. Фельдштейн Д. И. Глубинные изменения современного Детства и обусловленная ими актуализация психолого-педагогических проблем развития образования // Вестник практической психологии образования. – 2011. – №4(29), октябрь-декабрь. – С. 3-12.
7. Хомутиннікова Н. Н. Дослідження автентичності в контексті психологічного здоров'я особистості / Н. Н. Хомутиннікова // Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (Суми 18-19 лютого 2016р.). – Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – С. 295-297.